

САНГА ОЛОХ

№ 9 (11937) • Кулун тутар 7 күнэ, 2024 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмүргэ

Улууска — бу күннэргэ
Чабырҕах күрээ IX-с төгүлүн
ЫҤТЫЛЫННА /3

Олох-дьаһах
Чурапчы үүнүү-сайды
суолун тутуһар /4,5

Ахтан санаан
Үтүө аата үйэлэргэ
умнуллубат /6

Хас да үлэни тэннэ дьүөрэлиир кэрэ ангаар

Кэпсиэхпин баҕарабын. Бэтэринээринэй салалта
исписэлиинин, улуустаабы дьахтар Сэбиэтин чилиэнин
уонна shugaring_churapcha дьобус бизнестээх
Александра Челбердированы сырдатабын /3

Александра Челбердирова дьиз кэргэниннэн. /Дьобуһу тус аҕаһы быттан

Тэттик

**Степан Саргыдаев тыын суолталаах
боппуруостары туруорушта**

Ил Дархан Айсен Николаев Аммаҕа бизэс улуус
баһылыктарын кытта тыа хаһаайыстыбатын боппуруоһугар мунньабы тэрийдэ. Степан Саргы-
даев мунньахха мелиорация, "Чурапчы" ТХПК
уонна каадырынан хааччыллы боппуруостарын көтөхтө.

Улуус баһылыга ааспыт нэдиэлэҕэ Дьокчуус-
кайга үлэлээтэ. "Сахатранснефтегаз" салайаач-
чытын Алексей Колодезниковы кытта гаастаа-
һын боппуруоһугар мунньахтаата. Мэр Евгений
Григорьевы кытта Г.Д. Протодяконов аатын үйэ-
титиингэ Кыайыы пааркатыгар пааматынныгы
туруорар туһунан кэлсэттэ.

Улахан туруорсуу түмүгүнэн, муус устар
ыйтан 315 миэстэлээх С.А. Новгородов аатынан
Чурапчы орто оскуолатын салҕааһын тутуута
сабаланаар буолбутун Степан Анатольевич иһи-
тиннэрдэ.

**Сочиға Аан дойдутаабы ыччат бэстибэ-
элигэр Чурапчыттан кытыннылар**

Сочиға Аан дойдутаабы ыччат бэстибээлигэр 189
дойдуттан 20 000 ыччат муһунна. Саха сиригэн
110 киһилээх дэлгэһэссийэ кытынна. Ол иһигэр
Чурапчы ыччата эмиэ баар.

Александра Хомус: «Сириус» федеральной
территорияҕа Аан дойдутаабы ыччат куората тэ-
риллибит. Манна бэйэтэ туспа «аэропортаах». Бу иһигэр «Сириус» дьин улахан бибилиэтиэкэ
үөрүүлэх аһыллыта буолла. Манна бэсти-
бээл кыттааччылары Сирараас мунуугуттан
аҕалыт кинигэлэрин бэлэх ууннулар. Биһиги
СӨ бастагы Ил Дарханын Егор Афанасьевич
Борисовы сырдатар «Жизнь замечательных
людей» серия иһинэн тахсыбыт санга кинигэ-
ни туттардыбыт. Онон «Сириус» историятыгар
Чурапчыбыт биір чулуу киһитэ киірібиттэн
үөрэбит», — дьин биһилиннэрдэ.

Бэһиэтээн эттэххэ, бу тэрээһин иһинэн 800-
тэн тахса маастар-кылаастар, трениннор, лек-
сийэлэр, сессиялар уода үөрэхтээһин, спортив-
най, культурунай дьаһаллар ытылаллар.

Алта мэтээллээх кэллилэр

Уус Алдан улуунун Найахы нэһилиэгэр учуутал,
оскуола дириэктэрэ, "Найахы" соһуос партко-
мун I-кы сэкирэтээрэ, зооинженер, улуустаабы
исполком Сэбиэтин норуодунай дьокчутаата Вла-
димир Дмитриев бириһигэр хабылык уонна
хааһыска көрүннэригэр, биірдиһилээн бастыыр
иһин X-с үбүлүйдээх өрөспүүбүлүкэтээри
күрэхтэһии буолла.

Барыга 14 улуустан 114 кыттааччы алта
баловунэн, илин-кэлин түһүстүлэр.
Чурапчы хамаандатыттан 10 спортсмен
кыттан, алта бириһистээх миэстэҕэ тигистэ. Бы-
һылгы сыл ситиһиһлэринэн сабаламмыта хас
биірдиһитигэр инники эрэли куһуһрдэр. Ба-
рыга-кэлиһи, аһаммытыгар көмөлөспүт саха-
лы остуол оонньуутун федерациятыгар улахан
маһталбытын тиэрдэбит", — дьин СӨ сахалыы
остуол оонньууларын спордун маастара, Төлөй
орто оскуолатын дириэктэрэ Андрей Деллохов
эттэ.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Кулун тутар
7 күнэ
ЧЭППИЭР

Кулун тутар
8 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Кулун тутар
9 күнэ
СУБУОТА

Кулун тутар
10 күнэ
БАСКЫҤАНЫНА

Кулун тутар
11 күнэ
БЭНИДИЗННЫК

Кулун тутар
12 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

Кулун тутар
13 күнэ
СЭРЭДЭ

-25 -27

-27 -30

-27 -25

-26 -25

-25 -25

-24 -25

-24 -24

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Быыбар учаастактарыгар куттал суох буолуутун хааччыыга үлэ барар

Айсен Николаев ыппыт Терроризмы утары хамыһыа уонна суһал ыстаап холбоһуктаах мунньагар буолаары турар РФ Бэрэсидьиэни быыбарыгар куттала суох буолууну хааччыыга дыһаллары көрдүлэр. Ол курдук, быыбар учаастактарыгар сибээс, уот, куттал суох буолуутун тиһигин бигэттик үлэлииллэрин хааччыыга үлэ барар. Быыбар хамыһыаларын чилиэннэригэр үөрэтии, инструктаж ытыллар. Ил Дархан быыбар буолар эбийиэктэригэр терроризмтан көмүскэллээх буолууларын күүһүрдэр дыһаллар толоруолуохтаахтарын ыйда. Маны сэргэ мунньахха ааспыт сыл ахсынньытыгар РФ Бэрэсидьиэнэ бигэргэппит 2024-2028 сылларга терроризмы утары ылымдыыт кэлим былаан олоххо кииринигин дьүүлэстилэр.

Ил Дархан тыа хаһаайыстыбатын хайысхатыгар мунньагы тэрийдэ

Ил Дархан Амма улуунун Чапчылыһыгар илин эгээр улуус тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгортон таһаарааччылары кытта мунньагы ытта.

«Саха сириг олохтоохторо бэйэ онгорбут аһылыктыынан толору хааччыллыахтаахтар диэн соругу тутуһан үлэни ытыбыт. Үбүлээһин сыллата эбиллэр эрэри, хомойуох иһин, бородууксуйабыт элбээбэт. Аһаардас үүт, эт тутар сыананы үрдэтэн маны ситиспэппит. Улахан тэрилтэлэри, кэспэртииптэри өйөөн эрэ, онно тиийиэхпитин сөп. Дьон кэтэх хаһаайыстыбаны тутара аһыһаан иһэр, ону кэспэртииптэргэ атыылаһан ылан, сүөһү аһсаанын экичирэппэт туһугар хас даҕаны хайысханан үлэлиэхпитин наада. Маны сэргэ бурдугу, оҕуруот аһын үүннэригэр эмиз тэҥнэ тутар ирдэһэр, мелиорация үлэтэ барыахтаах. Дойдубут Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин Чукотканан Хабаровскай кыраайга сылдыһытын түмүгэр соруудахтары туруорда, онно биэр пуунунан Арасыйыа тыа хаһаайыстыбатын министригэ Уһук илин субъектары кытта үлэлээн, мелиорацияны манна ытарга эттэ, онон итиннэ үлэлэһэн, хамсааһын тахсыа диэн бүк эрэллээхпин. Маны кытта мүүтү онгортон таһаары, отону хомуйан астааһын, эмтээх оту үүннэри — төһөлөөх сайдар кыахтаахпыт ситэ билбөппүт. Маны сөпкө үлэстэтиһин, дьону өйөтөхпүтүнэ, тыа хаһаайыстыбатын абии улахан дохуот киллэриниэххэ сөп. Бүгүнгү мунньах түмүгүнэн мин анал соруудахтары таһаарыам», — диэн мунньах түмүгүнэн Айсен Сергеевич санаатын эттэ.

Айсен Николаев дойду Бэрэсидьиэнэ Анал этиитин онгорор тэрээһинигэр кытынна

Ил Дархан ол туһунан санаатын манньк эттэ: «Дойду Аҕа баһылыга Арасыйыа сайдар хайысхаларын ырытар, быһаарар этиитэ социальнай-эконэмичэскэй сайдыыга сонун сүүрээһини саҕар, судаарыстыбага куттал суох буолуутун хааччыһар хайысхалары тобулар. Бу — биһиги дойдубут уон сыл иһигэр сайдар кэскиллээх былаана. Владимир Путин дьон олохун уйгутун тупсарар соруктаах элбэх сонун этиини киллэрэригэр эрэллээх этиэм. Онон дьыа кэргэннэ туһуламмат национальнай бырайыак бу соругу толорууга улахан өйөбүлүнэн буолуоҕа. Саха сирэ оҕо төрөөбүнүн көрдөрүүтүгэр инники күөҥгэ сылдыар. РФ Бэрэсидьиэнэ уонна дойду Бырабыыталыстыбатын өйөбүлэринэн өрөспүүбүлүкэбит олохтоохторун аһсаана өссө эбиллэ турар. Бу Саха сириг социальнай-эконэмичэскэй сайдыытыгар улахан оруудлаах».

Маны таһынан Ил Дархан РФ Бэрэсидьиэнэ эрэггийиннэр инфраструктуралара сайдыытыгар туһуламмат сүрүн хайысхаларга — суолу тутууга, газификацияга, саҕа социальнай эбийиэктэри тутууга болгомотун туһайытын ыйда. Ол курдук доруобууа, үөрэх, спорт эбийиэктэрин тутууга, аныгылыы сангардыыга элбэх үп көрүлүөҕэ.

«Бэрэсидьиэн быһаарыыта эрэггийиннэри гаастааһын бырагырааматын кэҥэтиигэ өйөбүлүнэн буолуоҕа. «Газпрому» кытта дуогабардаһы түмүгэр «Сибирь күүһэ» ситим аһар сириг аттыгар баар куораттар, нэһилиэнньэлээх пууннар гаастааннахтара, Нерюнги ГРЗ-һин гааска көһөрүү былааннара. Муниципальнай былаас дьонго чугас буолан, муниципалитеттарга бары өттүнэн өйөбүт оҕоһулуоҕа. Биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр бу хайысхага туһуламмат араас өрүттээх үлэ барар», — диэн бэлиттэтэ Айсен Николаев.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

Чабырҕах күрэхэ IX-с төгүлүн ыытылынна

Улууска — бу күннэргэ. Мария Герасимова — Сэнгээрэ аатынан «Чараас, сытыы тыллаах чабырҕахпыт чангыйдын!» күрэскэ элбэ киһи кытынна.

Наталья СИБИРЯКОВА

Кулун тутар 5 күнүгэр «Айылгы» кизг уорабайыгар биллэр чабырҕахсыт, ССРС култууратын туйгуна, РСФСР култууратын үтүөлээх үлэһитэ Мария Герасимова-Сэнгээрэ аатынан «Чараас сытыы тыллаах чабырҕахпыт чангыйдын!» үгэскэ кубулуйбут чабырҕахсыттар өрөспүүбүлүкэтээҕи аһаас күөн күрэстэрэ IX-с төгүлүн ыытылынна.

Күрэскэ Мэнэ Хангалас, Таатта, Амма, Чурапчы улуустарыттан оскуола оҕолоро, улахан дьон биирдигилэн уонна бөлөхүнэн араас кытыннылар. Дьүүлүгүр сүбэ бэрэссэдээтэлин Мария Герасимова-Сэнгээрэ бэйэтэ үлэлээтэ. Кини этэринэн, бу күрэс төрөөбүт төрүт тылбыт сүөгэйдик, сүмэтин симэлийбэт, сүппэт үйэлииргэ, кэнчээри ыччаппытыгар иҥэрэргэ, тиздэргэ, саҕа талааннары арыларга, үгүс дьон кэккэтигэр чабырҕах курдук уустук фольклор көрүнүн тарҕатарга туһуланар.

Тыһааһыннаах күөн күрэс кэннэ түмүккэ улахан дьонго кылаан бириһи «Билбит-көрбүт» Мэнэ Хангалас Наахара нэһилиэгин Тиэлигиттэн Валентина Трофимова бөлөхө ылла. 1 м- Болтоноттон «Утум» бөлөх (салайааччы Александра Максимова), 2 м- Амма Соморсунуттан «Чааарымы далабардар» бөлөх (салайааччы Туйаара Белолубская), 3 м- Кытаанах кыайардара» буоллулар.

Мэнэ Хангалас Балыктаабыттан «Ай-тыас» бөлөх (салайааччы Дария Андреева) уонна Мындааайыттан «Чоргуй»

бөлөх (салайааччы Матрена Фомина) биһирэбили ылыллар.

Улахан дьонго 1 м- Кытаанахтан Любовь Монгуш, 2 м- Тааттааттан Александр Багардыров, 3 м- Кытаанахтан Сусанна Лазарева буоллулар итиннэ Болтоноттон Александра Максимова, Арымаахтан Нюргуна Протодаконова биһирэбинэн бэлиттэннилэр.

Оскуола оҕолоругар Кылаан бириис хаһаайкатынан Чапыр нэһилиэгиттэн кыттыбыт С.К. Макаров аатынан Чурапчытааҕы гимназия 11-с кылааһын үөрэнээччигэ Аня Макарова ааттанан 20.000 солк. сэртификэтинэн наҕараадалаанна. Д.Д.Красильников аатынан Муҕудай орто оскуолатын 10-с кылааһын үөрэнээччигэ Күннэй Смирникова 1 м, Г.П.Башарин аатынан Сылан орто оскуолатын үөрэнээччигэ Милана Нерлова 2 м, В.Яковлев-Далан аатынан Кытаанах орто оскуолатын үөрэнээччигэ Ванесса Борисова 3 м буолары ситистилэр. Оҕолорго бөлөхүнэн 1 м — Мэнэ Хангалас Бүтэйдээбиттэн олус диэн үчүгэйдик бэлэмнээн кэлбит Нюргуяана, Афанасий Прокофьевтар дьыа кэргэн оҕолорунаан Сержалыын, Динаралыын, Аделиналыын, 2 м. — Тааттатааҕы Ф.С.Аргунов аатынан оҕо оскуола оскуолатын итиллээччилэрэ (сал.Сахалыа Колодезников) уонна 3 м. — Чурапчы орто оскуолатын 3 "а" кылааһын үөрэнээччилэрэ буоллулар.

Кытаанахтан чабырҕахсыт, үгүс күөн күрэс кыттылааҕа, «Чараас сытыы тыллаах чабырҕахпыт чангыйдын!» күөн күрэскэ хаһыс да төгүллээн кыттар Любовь Монгуш: «Инники сылларга «Отарой-мо-

торой» диэн улахан бөлөхүнэн кэлэр эбит буоллахпытна, быйыл иккис бөлөхпүн кытары иккис төгүлүн кытта кэлибит, Мария Герасимова-Сэнгээрэ суруйбут «Сахам оонньуулары» диэн чабырҕаһын киридибит. Биирдигилэн толоруу түһүмэһэр Ванесса Борисова эмиз Мария Андреева суруйбут «Куттас оҕо» диэн чабырҕаһын кирирдэ. Былырын номинация хаһаайытара буолбуттук. Бэйэм эмиз биирдигилэн уонна бөлөхүнэн түһүмэххэ кытынным. Инникитин даҕаны чабырҕахпыт сайда, тэнийэ, чабырҕаһын утумнаахтык дьарыктанар дьон элби турдуннар», — диэн кылгастык билиһиннэрдэ, баҕа санаатын тизэртэ.

Чахчы даҕаны «Чараас сытыы тыллаах чабырҕахпыт чангыйдын!» үгэс буолбут күөн күрэс симэлийбэккэ, уостубакка өссө даҕаны кэнни, сайда, тэнийэ турарыгар, чабырҕахтыр дьон-сэргэ, оҕо аймак сыллата үксээн илэригэр эрэнэбит. М.А.Герасимова-Сэнгээрэ бу кэскиллээх дыһалатыгар ситиһиллэри, элбэх саҕа талааннар тахса туралларыгар үтө баҕабытын тиздэбит!

Сонуну
сылтан
кыһан
көрүң

Хас да үлэни тэнгэ дьүөрэлиир кэрэ ангаар

Кэпсиэхпин баҕарабын. Бэтэринээринэй салалта исписэлиинин, улуустаагы дьахтар Сэбиэтин чилиэнин уонна shugaring_churapcha дьобус бизнестээх Александра Челбердированы сырдатабын.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Кэлэн иһэр Аан дойду дьахталларын күнүгэр анаан, Чурапчыбытыгар эмиз биир биллэр-көстөр кэрэ ангаары - бэтэринээринэй салалта исписэлиинин, улуустаагы дьахтар Сэбиэтин чилиэнин уонна shugaring_churapcha дьобус бизнестээх Александра Челбердированы сырдатабын.

●●● Александра бэйэтин билиһиннэриэххэ, оҕо сааскын, үөрэхтин, үлэтин кэпсээ...

●●● 1986 сыллаахха олунньу 27 күнүгэр Чурапчы нэһилиэгэр Зинаида, Петр Дьяковтарга күн сиригэр кэрбүтүм. Д.П. Коркин аатынан ЧРОСИО үөрэммитим. Кыра кылаастарга сүүрүүнэн дьарыктаммытым. 9-с кылаастан оскуола президентинэн талыллыбытым. Оскуола уопастыбаннай олоһор ылсан, дьарыктан босхолообуттара. Ол эрээри Николай Урванцев салайааччылаах "Сулусчаан" дьин ансаамбылга милаабытым, элбэх куонкурустарга кыттарбыт, сылын аайы "Хотуту Сулус" куонкурус буолара оччолорго. Онон бу оскуолага үөрэммиттэн үөрэбин, кизин туттабын.

Кыра эрдэхпиттэн быраас буолуохпун баҕарарым. Мед институтка кэккэ бааллар тиийбэккэлэр, медицинэҕэ чугастымы бэтэринээринэй быраас идэтигэр Дьоккуускайдаагы тьа хаһаайстыбатын академиятыгар кирибитим. Үөрэхпин бүтэрээт, 2009 сыллаахха "СКИФ" халбаһы сыаҕар үлэҕэ кирибитим. Халбаһыны маҕаһыыннарыннан мытарга бэтэринээринэй-сопроводительнай докумуоннары суруйан ыттарым. Онтон бу сыл сайын Чурапчыга бэтэринээринэй салалтага бэтэринээринэй-санитарнай экспертиза отделыгар үлэлиин кэлбитим. Эт-үүт бородууксуулары докуму-

оннааһын үлэҕэ буолар. Үлэлиин кэлиэхпиттэн күһүнүн буойунаҕа сылдьабын. Чурапчы этэ барыта мин бэчээтим нөһүө аһар.

Билигин отделбыт уларыан, бэтэринээринэй дьыала отдела дьин буолбута. Эбээһинэспэр син биир эт-үүт бородууксуулары кытта үлэлэһиин буолар. Былырыннгыттан эбии үлэбин СМИ-гэ сырдаттыга сыһыарыллыбытым.

●●● - Бэйэҥ дьин кэргэниң туһунаа...

●●● 2009 сыллаахха Чурапчыга көһөн кэлэн баран, олоһум аргыһын Төлөйтөн төрүттээх Семен Челбердировы көрсөн, мал буолбуппун. Бэйэм советох оҕо буолан, кыра эрдэхпиттэн улахан дьин кэргэнигэ баҕарар этим. Ол баҕа санаам туолан, 5 оҕолоох Челбердировтарга, улахан дьин кэргэнигэ кийиит буолбуппун олунун астынабын. Хотуннаах тойонум оҕолорун наһаа үчүгэйдик инпиттэр, онон махталым улахан. Кэргэним идэтинэн үлэ уруогун учуутала, оҕо эрдэҕиттэн тизхиныкхэҕэ сытаҕас буолан, суоппар идэтин талан, Чурапчытаагы баһаарынай чааска суоппардым. Бэйэм өтөхпөр, Мурун Тымпыаҕа 2015 сыллаахха икки этэстээх дьин туттан кирибипит. Былырыннгыттан гаас кириэн, үөрүүбүт өссө үрдээтэ. Кэтэһинилээх уолчааммыт Бэргэн дьин ааттаах. 3 саастаах, "Кыталык" уһууаан иитиллээччигэ.

●●● Сүрүн үлэҥ таһынан шугаринг (эпиляция) өнгөтүн онгоруон, эбии дохуоттанабын. Бу эйгэҕэ хайдах кэлбиккини?

●●● Кэники кэмгэ дьон барыта эбии дохуоттаах, бэйэ дьарыктаах. Дьоккуускайга дьүөгэлэрим биэрэ кыламан, биэрэ макияж онгорор. 2019 сыллаахха кинилэри кытта көрсө

олорон, мизхэ эмиз итинник эбии дьарык наада дьин кэпсэти таҕыста. Онуоха кыргыттарым «шугаринг (эпиляция) дьин баар, ону бородуубалаа, Горнайга кыргыттар сүрдээҕин сылдьааллар эбит» дьин сүбэлээтилэр. Бастаан сылдымактара суоҕа дьин аккаастанан иһэн, интэриниэт ситимигэр кириэн аахтым, үөрэттим. Кууруска суруттаран үөрэнним, туттулар малы-салы сакаастаатым. Ити курдук үлэбин 2019 сыллаахтан муус устартан саҕалаабытым. Бастаан саҕалыырбар ким да сылдыма суоҕа дьин долгуйуу баара. Чугас дьүөгэлэрбиттэн, аймактарбыттан саҕалаабытым, онтон истиһэн, бастааһынай килийизинэр кэлитэлээбиттэрэ. 2020 сылтан салонна үлэлибин. Сылга ортотунан 1500 кэрэ ангар сылдыар. Бу үлэбин үлэм кэнииттэн, кизхэ эбэтэр эбиттэ кэмигэр онгоробун. Күнгэ 2 кыһы ылабын.

●●● Шугаринг дьин тугун ааҕааччыларбытыгар быһааран биэриэххэ, хас саастарыттан көңүлүнэр процедураһый уонна дьинэҕэ бэйэ онгостууттан уратылаах дуо?

●●● Шугаринг дьин тириин түүтүн ыраастыыр эпиляция биер көрүнэ. Кык оҕо 12-13 сааһыттан эпиляцияга сылдыара көңүлүнэр. Мизхэ оскуола оҕолоро, волейболист кыргыттар сылдыаллар, бэйэлэрин көрүнэ үөрэнэллэриттэн үөрэбин.

Дьинэҕэ бэйэ онгостуута уонна үөрэхтээх киһи онгоруута уратылаах. Саахар да, воск да сылытыллар, ону аһара сылыттаахха, тириин ожогун ылыахха сөп. Билигин араас пена-лар да бааллар, ол тириин тас эрэ өттүн ылар, сизин кэбиһэр.

●●● Уопастыбаннай үлэҕэр киридэххэ, улуустаагы дьахтар Сэбиэтин чилиэнигэр, ону таһынан

тэрилтэҕэр профсойуус салайааччытаҕын...

●●● 2016 сыллаахха тэрилтэҕэр профсойуус бэрэсэ-дээтэлиин талыллыбытым. Кэлэтииппитигэр 100-чэкэ үлэһиттээхпит, кэлэтииппин олус сөбүлүүбүн. Дьингэр, иккис үрдүк педагог үөрэхтээхпин эрээри, кэлэтииппин сөбүлүүр буолан, баччага дьини үлэлиин сылдыабын. Онон профсойуустуур мизхэ ыарахан буолбатах.

Былырын баччаларга «дьяхталларын Сэбиэтигэр кириэн дуо» дьин эппиттэригэр, тутта сөбүлэһэн кирибитим. Уопастыбаннай үлэни сөбүлүүбүн, ытар тэрээһинмитигэр барытыгар көхтөөх кыттыны ылабын. Эрдэ Екатерина Иванова, Александра Седалищева курдук ытыктанар Далбар Хотуттар үлэлиилэрин көрөн, холобур онгостор этим. Онон мизхэ оннук чизс-бочуот түбэспиттэн үөрэбин.

●●● Оҕону итингэ туох санаалаах-хыный?

●●● Уол оҕолоһум быһытынан, ол өттүн этиим. Уол оҕо айылҕатынан кьахтаах, сымса буоллаҕа, онон спорду кытта хайаан да дьүөрэлээхтээхпит дьин саныыбын. Оҕо иһирдээнэн-таһырдыанан хамсана-имсэнэ, ооньуу, сүүрэхтө сылдыахтаах. Кулун тутартан таһырдыа салгынгга ооньотон саҕалыбыт. Кыра оҕоҕо холобур онгостор киһилээх буолар. Уолга оннук киһинэн, бастатан, аҕата буолар, киһи туту гынарын көрөн үөрэнэр буоллаҕа. Онон аҕабыт бэйэтин кытта батыһыннара сылдыар.

●●● Икки үлэни уонна уопастыбаннай үлэни хайдах дьүөрэлэнигини?

●●● Бастатан, дьин

кэргэни өйүөхтээх дьин саныыбын, оччоҕо барыта санаа хоту баран иһэр. Киһи хайдах дьин кэргэнигэ улаатар да, оннук укулааттанар эбит. Хотунум эмиз уопастыбанньык, куруһуога, үгкүүтэ-ырыата баһаам. Кэргэним киһини көрөн улааппыт буолан быһыта, минигин өйдүүр-өйүүр. Буолуохтааҕын курдук ылынар.

●●● Үбү-харчыны хайдах туттабын, олус сөпкө туттар быһылаах дьин көрөбүн.

●●● Уругт олох оннук буолбатах этим, баҕарбыппын барытын ыларым. Оттон кэргэним үбү сөпкө туттар эбит, киһиттэн үөрэммиттэн дьинэххэ дуу, оннук сааспар кэлбиппин дьинэххэ дуу, билигин сөпкө туттар буоллум. Бүддьүөт үлэһитин хамнаһа кыра бөҕө буоллаҕа, ол иһин эбии дохуоттаннахпыттан, Сбербаанга "Цели" дьингэ харчы уурунар буоллум. Кирибит харчыбыттан 2-ли-5-тии тьы буоллун, онно уган иһэбин. Бородууктабытын үтүгэр тиийэ кууһунан атыылаһабыт. Маҕаһынгга үт ыла кириэн баран, киһи ордук хоһу ылан таһар дьин. Кууһунан атыыластаахха, оннук буолбат, килиэп эрэ ылаҕын. Салон эйгэтигэр кэлбитим эмиз үчүгэйдээх, бартерынан кыламан, тынырах онгортобун, ол эмиз экономия буоллаҕа.

●●● Кэлэн иһэр сааскы маҕнайгы бырааһынныгынан баҕа санаа...

●●● Кэрэ ангаардары кэлэн иһэр бырааһынныгынан эбэрдалибин! Бэйэбитин таптаан, чөл туруктаах, доруобай буоллаһхытына, дьин кэргэнигэр, тулалыыр эйгэбит бары дьоллоох буолуохтара.

Александраҕа дьин кэргэнигэр истинг эйгэни, дьолу, үлэҕэр үрдүк ситиһинлэри баҕарабын.

Сонуну сылтанан кириэн көрүң

Герасим Степанович
Платонов, спорт, үлэ
бэтэрээнэ:

Чурапчылар кыайыбыт, ситиһиби́т – түмсүүгү! Дьоммут-сэргэбит туруорсуу-туман арыйах хонугунан А. К. Софронов аатынан санга таас култуура-спорт комплекса аһыллаары турар. Атын да нэһиликтэргэ санга спорт саалаларын тутуу, өрөмүөн үлэлэрэ тиһиктээхтик ытыллар. Сыллата ычат эт – хаан өттүнэн сайдарыгар, нэһилиэнньэ чөл туруктаах буоларыгар туһуламмыт үлэбэ – хамнаска тирэбирэк, спорка ситиһиилэрбитин чингэтэн, чөл олохтоох доруобай нация буоларбытын бигэргэттихпит, спорт маассабай көрүнгүрүн тэниһиэхпит.

Екатерина Семеновна
Иванова, Чурапчытаагы
“Улыбка” уһуйаан сэбиэ-
диссэйэ, Чурапчы улуунун
мунньабын дыкутаата:

Бэрэсидьиэнмит оҕо дьоруун, талаанын арыйыыга ураты болҕомтону ууар. Биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр үөрэхтээһингэ сылын аайы уонча оскуола, оҕо саада үлэбэ киирэр, болпурдуу быһаарыыга биир тиһиктээх үлэ ытыллар буолан, Бырабыыталыстыба отчуотугар да нэһилиэнньэ урукку курдук күүсэ туруорсубат буолла. Идэни дэ-гиттэр баһылааһынга оҕолор оскуолаттан саҕалаан “WorldSkills” күрэхтэһиңгэ кыттал-лар, оскуолаларга бизнес-инкубатордар тэриллэллэр, эрэгийиэммитигэр “Кванто-риум” курдук технопарклар арыллар. Барыта каадыры итэн-үөрэтэн таһаарыыга туһуланар. Өрөспүүбүлүкэбэ Наука аччыгы академията тэриллэн, билигин талааннаах оҕолору таһаарган эрэр. Ону таһынан бэрэ-сидьин наукага кэнэбэскитин технология өт-түнэн күүсэ сайдарга сыал-сорук туруорда. Экономика бары салаатыгар цифровой эконо-мика өтөн кириэхтээбит, онуоха исписэ-лиистэри бэлэмнээһин, санга технологияны онгон та-һаарыы, туһаны барыахта-абын ыйда.

Любовь Михайловна Григо-
рьева, РФ доруобуйа харыс-
табылын туйгуна, СӨ до-
руобуйа харыстабылын
үтүөлээх үлэһитэ:

Дойду үрдүнэн дьон олохун, уйгутун, до-руобуйатын тупсарар бырайыактар олоххо кириилэрэ тыа сиригэр улахан сайдыы-ны аҕаллар. «Доруобуйа» национальной бырайыак, модернизация бырагыраамаларын илгэлээх сабыдыала күүсэ билиннэ. Ол курдук, өр кэтэспит балыһабыт иккис уочарата тутулан бүтэн, бу күнүргэ аһыл-ларын долгуйа күүтүбүт. Урут нарыһахтар маршрутизация бэрээдэгинэн хаан-тымыр киинигэр Майаба, өрөспүүбүлүкэтээби балыһаба көрдөрүнэ барар эбит буол-лахтарына, бүгүнгү күнүгэ бэйэбитигэр компьютернай томограф үлэлиир. Сотору кэминэн илин энгэр улуустары хаач-чылар соботох МРТ – аппарат үлэтин саҕалааба. Араас хабааннаах акциялар ытыллар. Нэһиликтэри кэрийэн, өрөспүүбүлүкэтээби балыһа, онкологиче-ский диспансер, профилактика киинин исписэлиистэрэ нэһилиэнньэни көрө-лөр. Олохтоох исписэлиистэрбит мобил-най биригээдэ тэринэн нэһиликтэринэн үлэлииллэр. Онно федеральнай быра-гырааманан кэлбит илин энгэргэ соботох «Флюамм» Камат массыына, суһал көмө уонна да атын массыыналар көмөлөрө олус улахан.

Чурапчы нэһиликтэргэ санга дьыбэ кириит // СӨМЭН ЖЕНДИНСКОЙ ТУКАРИТ.

Чурапчы үүнүү - сайдыы суолун тутуһар

Олох-дьаһах. Кэнники биэс сыл устата улууска олобу-дьаһабы тупсарыыга ытыллыбыт үлэ-хамнас.

Людмила ГОРОХОВА.

Дьон-сэргэ Чурапчыбыт улууһа сылтан сыл сайдан-чэчирээн иһэрин, өрөспүүбүлүкэбэ инники күөҥгэ сылдыарын бэлэтииллэр. Дойдубут сайдарын, олохтут уйгута тупсарын туһугар Арас-сыһыа Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин олохтообут кизин хабааннаах национальнай бырайыактар, бырагыраамалар тирэх буолаллар. Сайдыы тэтиминэн олох хаачысты-бата үрдүүр. Национальнай быра-йыактар олоххо кириэхтэриттэн, кэнники биэс сыл иһигэр улууспу-тугар үлэ сүрүн хайысхаларыгар туох ситиһилиннэ, туох үтүө өрүт-тээх хамсааһын табыста?

Тутуу

Тутуу эйгэ улууспутугар күнүгэ тэ-тимнээхтик сайдар, улахан болҕомто уурулар хайысханан буолар. Ол курдук 2019 сыллаахха Чурапчы нэһи-ликтэр 98 уонна 240 миэстэлээх оҕо уһуйааннара, Хатылы нэһиликтэргэ спорт саала, Төлөй нэһиликтэргэ 75 миэстэлээх уһуйаан, 2020 сыллаахха 200 миэстэлээх Чурапчытаагы суда-арыстыбаннай үнүстүүт уопсайа, Кы-таанах нэһиликтэргэ 90 да 25 миэстэ-лээх оскуола-сад тутулан кирибиттэ-р. 2022 сыллаахха Хадаар нэһи-ликтэргэ сынньанар - сайдар киин, Хайахсыт нэһиликтэргэ 90 да 40 миэстэ-лээх оскуо-ла сад тутулубуттара. 2023 сыллаах-ха Хатылы нэһиликтэргэ «Сайдыы» оло-ро кыбаартал, Чурапчы нэһи-ликтэргэ киин болуоссат, 2024 сылга Мындааайы нэһиликтэргэ 120 миэ-стэлээх оскуола, Чурапчыга дьыа кэр-гэҥгэ элбэх өҥөнү онорор киин олоххо кирибиттэ. Бу күнүргэ Чу-рапчы нэһиликтэргэ Е.А. Борисов аты-нан бибилиотэка-архыып, А.К. Соф-ронов аатынан спортивнай комплекс уонна күүтүүлээх балыһабыт иккис уочарата аһыллар тураллар. «Хаарбах дьыттан көһөрүү» феде-

ральнай бырагырааманан 2019 сыл-лаахха Чурапчы нэһиликтэргэ 50 кы-бартыралар, Хадаар нэһиликтэргэ 12 кыбартыралар, Сылан нэһиликтэргэ 22 кыбартыралар уопсай дьыалар тутулан кирибиттэ. 2020 сыллаах-ха Чурапчы нэһиликтэргэ икки 30-туу кыбартыралар, Хахыаахха 4 кыбар-тыралар уопсай дьыалар тутулан, олохтоохтор санга дьыа күлүүһүн туп-путтара. 2021 сыллаахха Чурапчы нэһиликтэргэ икки 50-нуу кыбарты-ралаар, Кытаанахха 14 кыбартыра-лаар, Кындаал учаастагар 8 кыбарты-ралаар, Төлөйгө 24 кыбартыралар уопсай дьыалар тутулубуттара. 2022 сыллаахха Чурапчы нэһиликтэргэ 50 уонна 13 кыбартыралар, Мыры-лаа 16 кыбартыралар, Хатылыга 24 кыбартыралар, Арыылаах нэһи-ликтэргэ 7 кыбартыралар уопсай дьыалар олоххо кирибиттэ. 2023 сыллаахха Чурапчы нэһиликтэргэ 53 уонна 50 кыбартыралар, Арыылаах-ха 7 кыбартыралар, Болтоҕо 13 кыбартыралар уопсай дьыалар ту-тулланнар. Бу нэһиликтэ олохтоохто-рун олоһор усулуобуйалар тупсу-та. Ити курдук, биэс сыл иһигэр улуус үрдүнэн «Хаарбах дьыттан көһөрүү» бырагырааманан 20 уопсай дьыа ту-тунна. Уопсайа, 24 082,81 кв.м. ин-нээх дьыа тутулан, 1386 мал санга дьыа күлүүһүн туттулар.

“Тулааһа оҕолору дьыттан хаач-чыһы” судаарыстыбаннай бырагы-рааманан кэнники сылларга Чурапчы нэһиликтэргэ түөрт уопсай дьыа тугу-лан, 32 оҕо дьыттан хааччылына.

“Эдэр ыаллары дьыттан хааччы-һы” бырагырааматынан уопсайа 26 271 974,98 солк. үп көрүллэн, 31 ыал субсидиянан туһанна.

Суолу оноруу

2023 сылга улуус иһинээҕи муниципальнай суоллары көрүү боломуочу-ата нэһиликтэргэ бэрилиннэ. Барыта 7 мөл солкуобай кэригэ үп көрүллэн үлэ барда. Мындааайыга кириит, Чурапчы-Арыылаах, Хатылы-Соло-вьев нэһиликтэрин суолларыгар,

Чурапчы нэһиликтэрин иһинээҕи суол-ларга үлэлэр ытыллынылар. 2023 сылтан саҕалаан, Мырыла – Даайа-Аммата хайысхатынан сытар суол 3 км уһуннаах учаастагы тутуута саҕаланна. Аукцион түмүгүнэн «Мон-тажСервис» ХЭТ кыайылааһынан биллэриллэн, 90 542 293 солкуобай суумалаах контракт баттанна. Ону таһынан өрөспүүбүлүкэтээҕи суолта-лаах Холтоҕо-Хадаар-Хайахсыт нэһи-ликтэринэн аһар «Абалаах» суол тутуутугар 2023 сылга «Дороги Саха» тэрилтэни кытта контракт баттаныл-лан, үлэтэ быйыл саҕаланна.

Гаас ситимэ

2020 сыллаахха Чакыр нэһиликтэргэ уонна Чурапчы нэһиликтэргэ 8-с пус-ковой гаас ситимэ олоххо кирибитэ. 2021 сыллаахха Холтоҕо нэһиликтэргэ 1-кы уонна 2-с пусковой. 2022 сыл-лаахха Чурапчы нэһиликтэргэ 7-с пус-ковой, 2023 сыллаахха 9-с пусковой күөх төлөн ситимэ олоххо кирибитэ. Ол курдук, уопсайа, улууспутугар кэн-ники биэс сыл иһигэр гаас ситимигэр 2000 мал холбонно: Хатылыга - 34, Ха-даарга - 72, Хайахсыка - 97, Чакырга - 127, Одьулуунга - 90, Дирингэ - 249, Чурапчыга 1331 мал. Маны тэнэ 64 хо-мунаалынай бытовое эбийиэк гаас си-тимигэр холбонно. Улууспутугар газопровод уопсай уһуна 253 км. тэҥнэстэ.

Сибээс

2019-2023 сылларга оптоволоконно нөҥүө түргэн интэриниэт ситимэ Сылан, Кытаанах, Арыылаах, Алааар, Бахсы, Одьулуун, Диринг, Хадаар, Бо-лтоҕо, Соловьев, Төлөй, Чурапчы, Болтоҕо, Хатылы, Хайахсыт, Мугу-дай нэһиликтэригэр, Бэрэ, Түөйэ, Кындаал, Уорда учаастактарыгар кири-битэ. Выйыл былааньынан Дирингэ уонна Уорда кириэн, улууспут 100% түргэн интэриниэткэ холбонуохтаах.

Доруобуйа харыстабыла

Улуус киинигэр уонна нэһиликтэргэ, поликлиники сэрэгэ, 11 врачебной амбулатория, 5 фельдшерской-акушерской, 4 фельдшерской пуун, 1 быраас уопсай быраактыкатын офиса, саллык диспансера үлэлииллэр. Бырааһынан хааччылыы - 84%, 60 быраас үлэлиир. Орто медицинскэй персоналлан хааччылыы - 101%. «Земскэй быраас» бырагырааманан 54 эдэр быраас, «земскэй фельдшер» бырагырааманан 10 исписалиис үлэлээн аастылар.

2020 сыллаахха Бахсы нэһиликтэргэ фельдшерской-акушерской пуун, 2023 сыллаахха Алаҕар нэһиликтин врачебной амбулаторията тутуллан, оборудованиенан хааччылан, үлэли тураллар. Күүтүүлээх оройуоннааҕы балыһа иккис уочарата тутуллан, бу күнүргэ аһыллаары турар. Маны сэргэ «Доруобуйа харыстабыла» национальной бырайыагынан биэс сыл иһигэр 1 УЗИ, 6 ИВЛ, 6 кислородной концентратор, электроэнцефалограф, компьютерная томограф, миестэтигэр тийиэн үлэлииргэ аналлаах флюорографияа уонна маммографияа түһэрэргэ ПАЗ автобус, 2 суһал көмө уонна 11 УАЗ массамыналар улууспутугар ананан кэлбиттэрэ. Судмедэкспертиза дьиэтэ тутуллан бүтэн, сотору кэминэн оборудование кэлэн таныллыаҕа. Санга видео-эндоскопической оборудование ылыллан, ис уорганнарга үрдүк таһымнаах операциялары ытарга, тостуудаахтарга кыра хайытыынан угуох иһигэр штифт киллэрэн тостууну көннөрөр операциялар саҕаланнылар.

Үөрэхтээһин

Чурапчы улууһугар үөрэхтээһин тиһигэ ситимизээхтик сайдар, уопсай үөрэхтээһини 16 уһууаан, 25 оскуола, 3 эбии үөрэхтээһин тэрилтэтэ хааччылааллар.

Дойду салалтата үөрэх тэрилтэлэрин матырыйаалынай-техническэй базалара хангырыгар ураты болҕомто уура. Ол курдук үөрэх тэрилтэлэрэ аныгылыы оборудованиенан, кабинеттарынан хааччылыннылар, санга тутуулар мытылыннылар.

«Үөрэхтээһин» национальной бырайыак олоххо киириитэ тэтимирэр. 2019 сылтан саҕалаан «Точка Роста» цифровой уонна гуманитарнай, естественнай-научнай уонна технологическай хайыскалаах эбии үөрэхтээһин кииннэрэ улууспут 15 оскуолатыгар киирдэ. Аныгылыы тизихиһикэнэн толору хааччылыыт кабинеттар биология, химия, физика предметтарин үөрэтии-

гэ, оҕолор наука эйгэтигэр сыстаталларыгар, табатык туһанаалларыгар ананар. 2024 сылга 5 оскуолаа «Точка Роста» эбии киириэхтээх, оччотугар орто оскуолалар 100 % хааччылыахтара.

12 оскуола «Цифровая образовательная среда» бырайыагынан үлэлиир. Сенсорнай интерактивнай систиэмэлээх, ноутбуктаах кабинеттарга түргэн интэриниэткэ холбонон, үөрэнээччилэр билиилэрин хантаталларыгар сөптөөх усулуобуйа тэрилиннэ. 2024 сылга В.С. Соловьев-Болот Боотур аатынан Хатылы орто оскуолатыгар киирэрэ былаанналар.

«Успех каждого ребенка» федеральной бырайыак чэрчитинэн эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэригэр санга миестэлэр арыллан, усулуобуйа тупсарыллан оҕо дэгиттэр сайдарыгар кыахтар үөскээтилэр. Чурапчытааҕы үөрэтэн-онорон таһаарар кэбинизээкэ эбии үөрэхтээһин санга кэбинизэ арылыбыта. «Мейкер» техническэй хайысханан «Леговой» массамыналары өрөмүөннүүр слесарь» эбии үөрэхтээһин бырагыраамата олоххо киирбитэ. 2023 сылга туристическай-краеведческой хайысхаа «Кустук – күөх эйгэ» бырагырааманан «Радость» оҕо дьобуруун сайынналар кииргэ, Чурапчытааҕы оҕо спортивнай оскуолатын «Буулдьанан ыты» уонна «Хайыһар» көрүнэр оборудованиэ кэлбитэ.

«Спорт саалаларын уларытан оноруу» бырагырааматынан 2022 сыллаахха А.И. Федотов аатынан МФСК-ка тустуу саалата үлээ киирбитэ. Быйыл Төлөй орто оскуолатыгар тустуу саалата сангардылынна.

Национальной бырайыагынан сыллата тырааныспарынан хааччылыы тупсан иһэр. Ааспыт үөрэх дьылыгар Алаҕарга, Хайахсыкка, Соловьевка, Мугудайга, Бахсыга – «Газель», Чурапчы гимназиятыгар – «ПАЗ» оҕону таһар автобустар кэлбиттэрэ.

Быйыл «Комплексное развитие сельских территорий» федеральной бырагыраама чэрчитинэн Роман Иннокентьевич Константинов аатынан Амма орто оскуолатын санга таас эбийиэгэ үөрэх сылын көрсө аанын тэлэччи аста.

Социальной харалта

Дьыа кэргэн бэлиитикэтигэр үгүс өрүттээх өйбүл мизрэлэрэ олохтонон, дьыа кэргэн туруктаах буоларыгар үлэлииллэр. Ол курдук биэс сыл иһигэр бастаахы оҕо төрөөһүнүгэр 405 эдэр ыалга 15 351 172,00 солкуобайдаах биер кэминээх босуобуйа, үһүс уонна онтон элбэх оҕо төрөөһүнүгэр 1817 ыалга 328 519 522,9 солкуобайдаах босуобуйа көрүллэн

төлөннө. 322 оҕо уопсайа 9 725 000,00 солкуобай суумалаах «Үйэ оҕолоро» хапытаал сэртификэтинэн туһаннылар. 1032 киһи социальной контракт баттаһан, бэйэ дьыалатын тэринниилэр. Манна 125 633 510,00 солкуобай суумалаах өйбүл көрүлүннэ. Биэс уонна онтон элбэх оҕолоох ыаллар олоһор усулуобуйаларын тупсарыыга улуус үрдүнэн 31 ыал 110 449 179,90 солкуобай суумалаах көмөнү туһанна.

Чааһынай дьыа киинтэн ититер ситимигэ холбоппут 280 ыалга 22 420 294,00 солк., онтон гаастааһынга 1036 ыалга 131 962 852,00 солкуобай суумалаах аадырыстаах көмө оҕоһулуна.

Тыа хаһаайыстыбата

Бүтэһик биэс сыл иһигэр, биһиги улууспутугар көрүллэр субвенция кэзмэйэ 297 мөлүйүөн солкуобайтан 431 мөлүйүөн суумаа диэри улаатта, ол эбэтэр 45%.

Саха Сирин улуустарын ортотугар Чурапчы улууһа сылгыны үөрдээн итинигэ ниики күөһүгэ сылдыар. Биэс сыл иһигэр сылгы ахсаана 16,4 тыһыынчаттан 16,9 тыһыынча диэри, эбэтэр 3 бырыһыанынан элбээтэ. Сылгыны итэр 9 база тутулунна. Маны сэргэ, эти соҕотуопкалааһын 20 быраһыанынан улаатан, 3,9 тыһыынча туоннаа диэри улаатта, ыһыы иэнэ 1 быраһыанынан улаатан, 2,4 тыһыынча гектар буолла.

2019 сылтан саҕалаан, санга федеральной бырайыак чэрчитинэн бааһынайдары уонна кэпэрэтииптэри өйүүр санга граннар олохтоммуттара. Ол курдук, бүтэһик 5 сыл иһигэр «Агостартап» гранна 10 киһи тиксэн, 25 мөл. солкуобайдаах көмөнү ылылар.

Оттон «Бал фермата» гранна 5 сыл иһигэр 8 киһи тиксэн, 70 мөл. солкуобайдаах көмөнү ылылар.

Чурапчы улууһугар баар 4 племенной хаһаайыстыба биэс сыл иһигэр 47,5 мөл. солкуобайы племенной төбөҕө ылла. Улууска баар хаһаайыстыбалар бүддүөт көмөтүнэн 5 сыл тухары 400 племенной сылгыны, 100 племенной сүөһүнү атыластылар.

Көрөрбүт курдук, улууска биэс сыл иһигэр киэн хабааннаах, үтүмэн үлэ-хамнас ытыллыбыт. Манна сорох хайысхалар өссө киирбэттэр. Маныаха тыа сирин сайдытыгар, хас биирдии киһи олоҕо-дьаһаҕа тупсарыгар, үлэ-хамнас бары хайысхалара үтүө түмүктэри ситиһэллэригэр, тэтимизээхтик сайдан иһэллэригэр туһуламмыт национальной бырайыактар үлэлэрэ көдүүтээбэ бигэргэниэ.

Татьяна Николаевна
Ефремова, Хатылытааҕы
«Ньургунун» уһууаан
сэбиэдиссэйэ:

Дойдубут Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин тыа сирин сайдытыгар улахан болҕомтотун уура. Кэники сылларга национальной бырайыактар чэрчитинэн элбэх уһууаан, оскуола, таас уопсай дьыалар тутулуннулар. Ону тэнгэ, тыа сиригэр гаас ситимэ кэлэн дьон-сэргэ оҕоһо тупсар. Ол курдук, ааспыт күһүн Хатылы нэһиликтэргэ 40-ча ыалга күөх төлөн ситимэ киирдэ. Биһиги дьыа кэргэн эмиэ гаас ситимигэр холбонон, олоһор усулуобуйабыт тупсай үөрүүбүт мунгура суох. Быйыл бу үлэ нэһиликтитигэр салгыы ытыллара былаанналар.

Иван Николаевич Парфенов,
«Комплекс» бааһынай
хаһаайыстыба салайааччыта:

«Комплекс» бааһынай хаһаайыстыба бүтүгү туругунан 32 - с сылын соҕуостар ыһыллыахтарыттан үлэли - хамсыы олоһор. 2006 с сылгыга племенной хаһаайыстыба статуһун ылан үлэлиир. Үлэбитигэр - хамнаспыдыгар туруоруммут сүрүн соруктарытын ситиһэргэ үөһээтэн көмө баара үчүгэй. Кэлин 10-ча сылга РФ ТХМ, Саха өрөспүүбүлүкэтин ТХМ өттүтэн биллэр - көстөр көмө үбүлээһиннэр тыа сирин кэлим сайыннарыыга, биирдиилээн бааһынай хаһаайыстыба, кэпэрэтииптэр сайдыыларыгар араас көрүннээх граннар, бырагыраамалар көрүллэр буолулар. Ол иһигэр улууспут иһинэн «Сир Ийэ» бырагыраама уонна да атын хайыскалаах бырайыактар тиһиктээхтик үлэлииллэр. Хаһаайыстыбабыт бу көмө бырагыраамаларга ылсан сыллата нэһиликтит, улууспут, өрөспүүбүлүкэбит социальной экономической сайдытыгар күннэтэ үгүс өрүттээх үлэни - хамнаһы тэрийэр.

Алексей Гаврильевич
Егоров, Чурапчы улууһун
«Чурапчы» ТХПК бэрэссэ-
дээтэлэ:

«Чурапчы улууһугар 2014 сыл бүтүүтүгэр агро-кластер аспытара. Манна үрдүк үөрэхтээх эдэр ымааттарбыт дьыа кэргэнинэн тахсан үлэлээн биллгин бөһүөлэктэр сис ыаллара буола үүннүлэр. Чурапчы улууһугар 25-тии, 50-нуу төбөлөөх хотоннору тутан, онно бу эдэр дьон үлэлиир эрэ буолбакка, олоһор усулуобуйаларын кытта тэрийэр бырагыраамаа киирэн, ити кластер оҕоһулуубута. Өрөспүүбүлүкэ дьыа хаһаайыстыбатыгар итинник бырагыраама салгыы үлэлиир кыахтанна. Арасыйыаттан аҕыйах сылтан бэттэх биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр санга фермерскэй хаһаайыстыбаны тэрийиһигэ үп кэлэр буолла. Улуустартан бу гранна тиксиптэр үгүстэр. Санга тэриллэр фермерскэй хаһаайыстыбалары сэргэ сүөһү иитиитинэн дьарыктанар дьыа кэргэн фермаларын итинник өйүүр бырагыраама салгыы үлэлиэбин баҕарабыт. Тус бэйэм, ити өттүгэр өссө киэн бырагыраамалаах үлэни ытарбыт буолуо дии саныбын».

Хатылы нэһиликтэргэ күөх төлөн киириитин үөрүүлээх түгэнэ // МАРЕА ПЕТРОВА ТҮҮЭРИИТЭ.

Үтүө аата үйэлэргэ умнуллубат

Ахтан-санаан. Бүгүн олимпийскай чемпион Роман Дмитриев төрөөбүтэ 75 сыла туолла

Былатыан КУОРКУН.

Саха чулуу уолун Роман Дмитриевы истибэтэх-билбэтэх саха киһитэ бука, суоҕа буолуо. Кини – Чурапчытааҕы спортивной интэринизт-оскуоланы 1967с. бастагы бүтэрээччилэртэн биридэрэ. Роман Михайлович Дмитриев төрөөбүтэ 75 сылын туолла.

Кини Эдьигээн оройуонун Бэстээх бөлүөлөгөр 1949с. кулун тутар 7 күнүгэр төрөөбүт. 1963 с. көңүл тустуунан дьарыктанан барбыт. Тустууга уһуйбут бастагы тириэньэр Николай Петрович Габышев буолар.

Роман 1966 с. Эдьигээнтэн Дьокуускайга кэлэн, үөрэнээччилэр спартакиадаларыгар 43кг ыйааһыннаахтарга чемпионнаан, Өрөспүүбүлүкэ уолаттарга сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирсэн, Красноярскай куоракка Сибир уонна Уһук Илин үөрэнээччилэрин күрэхтэһиитигэр кыайан, аны РСФСР оҕолорго күрэхтэһиитигэр барар уонна Эдьигээнтэн бастагынан РСФСР уолаттарга чемпиона буолар. Ити түһүлгэлэргэ Рома бастагы кыттыкта уонна улахан ситиһиитэ этилэр. Онно Чурапчы тириэньэр Д.П. Куоркун Рома тустар дьовурун бэлэтин көрөн, Чурапчыга оҕо спортивной оскуолатыгар кэлэн үөрэнэригэр эппитэ. Уол үөрүүнэн сөбүлэспитэ.

1968с. Чурапчыттан Гавриил уонна Роман Дмитриевтар бэбискэ тутан, Сэбиэскэй Аармыйа кэккэтигэр судууспалыы, Чита куоракка спортивной ротаҕа тийбиттэрэ. Тириэньэр Илья Романович Фрунжиев салалтатынан эрчиллэлэр. Сотору Москваҕа Аармыйа киин спортивной кулуубугар (ЦСКА) судууспалыылар. Кинилэр онно ССРС үтүөлээх тириэньэригэр Сергей Андреевич Преображенскайга эрчиллэлэр.

1969с. көңүл тустуу быраабылатыгар саҕа 48 киһи ыйааһын эбин киирбитэ. 1969с. Роман Дмитриев – ССРС көңүл тустууга сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ. Кини ити хамаандаҕа 15 сыл устата сылдьыбыта. Көбүөргө 20 сыл устата тустубута. Москваҕа олорон, салгыы эрчиллэн, Сэбиэскэй Аармыйа эпписирэ Роман Дмитриев салгыы Москваҕа судууһуу институтун ситиһилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ. Биригэн бири үрдүк чыпчаалга дабайан испитэ.

1972с. атырдьах ыйын 26 - балаҕан ыйын 12 күннэрэ. Мюнхен. Германия Федеративнай Өрөспүүбүлүкэтэ. Сайынны XX-с олимпийскай оонньуулар. 121 дойдуттан 15 тыһ. спортсмен, тириэньэр, судууа, бочуоттаах ыалдьыт кыттыбыта.

Бу улахан түһүлгэҕэ саха уола Роман Дмитриев кыттан, 1972с атырдьах ыйын 31 күнүгэр 48кг ыйааһыннаахтарга Сэбиэскэй Сойуустан уонна Саха норуоттуттан бастагы олимпийскай

чемпион буолан, кыһыл көмүс мэтээли аҕалбытыгар, саха норуота төһөлөөх үөрбүтэ буолуой? Ол үөрүү, киэн туттуу, төһө да сыл-хонук аасытын иһин, умнуллубат. Монреаллааҕы 1976с. XXI –с олимпийскай оонньууларга үс чулуу бөҕөстөрбүт олимп чыпчаалыгар дабайбыттара. Роман Дмитриев 48кг, Александр Иванов 52кг ыйааһыннаахтарга үрүҥ көмүс, Павел Пикигин 68 кг ыйааһыннаахтарга кыһыл көмүс мэтээллэри дойдуларыгар аҕалан, чаччы да үс саха өрөгөйө буолбута. Роман Дмитриев оччотооҕу спортивной исписалиистар уонна тириэньэрдэр бигэргэтэллэринэн, бастагы миэстэни ылыахтаабын, судууялар балыырдарынан үрүҥ көмүс мэтээлгэ тиксэр.

Үһүс 1980 с. Москваҕаҕы XXII олимпийскай оонньууларга бары сүүмэрдиир түһүмэҕи баран, Сэбиэскэй сойуус чемпионатыгар эрэллээхтик кыайан, олимпийскай путевоканы ылытын кэнниттэн, иккис миэстэ буолбут С. Корнилаевы (Москва) киллэрбиттэрэ. С. Корнилаев бороонса мэтээлгэ тиксиптэ.

Роман Михайлович кыайыылары тус бэйэтин дьулурунан, өйүнэн, дьовурунан ситиһилибиттэрэ. Кини талааннаах тириэньэр этэ. Улахан тустууттан тохтоон баран, тириэньэринэн үлэлээн барбыта. ЦСКА-ҕа 48, 52 кг ыйааһынаахтарга ССРС сүүмэрдэммит хамаандатын тустууктары эрчийбитэ.

Кини дьарыктаабыт уолаттарыттан Дойду сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэннэрэ Алексей Диодоров, Иннокентий Зырянов, Григорий Христофоров

Наҕараадалара

ССРС спордун үтүөлээх мастара уонна тириэньэр, Саха АССР, Российскай Федерация үтүөлээх тириэньэр, ССРС 6, Европа уонна аан дойду, олимпийскай оонньуулар чемпионнара уонна призердара Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттун дьоруодаа, РФ Федеральнай Мунуһаҕар Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэн бастайааннай бэрэстэбинэтинэн 2008-2010 сс үлэлээбитэ. XX-с үйэ чулуу тустууга, ССРС "Бочуот Знага", Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Хотугу Сулус" уордьаннарын кавалера, САСРР культуура-тын үтүөлээх үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Д.П. Куоркун аатынан судууһуу-баннай бириэмийэ лауреата, Дьокуускай куорат Эдьигээн, Бүлүү, Чурапчы улуустарын Бочуоттаах гражданина

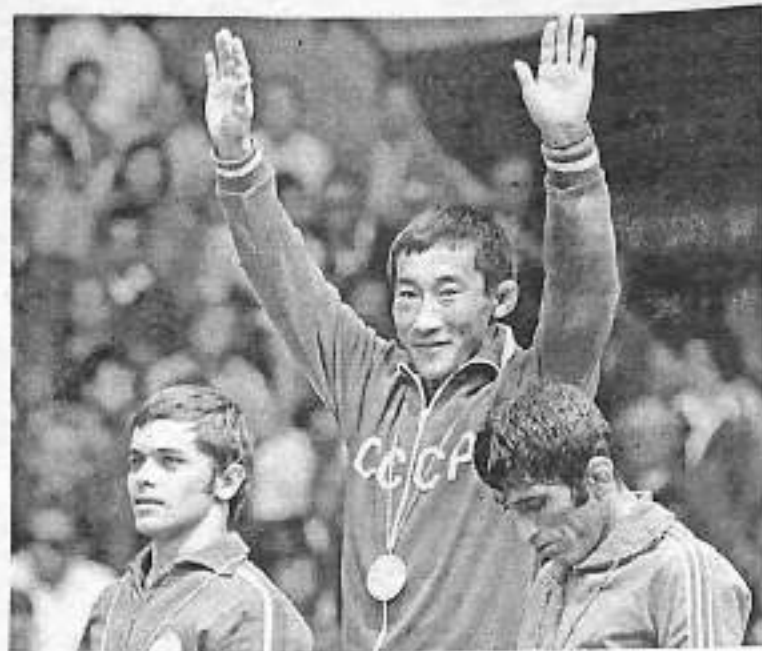
курдук бөҕөстөр үүнэн тахсыбыттара. Кини тириэньэр быһыытынан дьовурудаабын, талааннаабын дакаастаабыта. Бу үлэҕэ ситиһиилэрэ үрдүктүк сыаналанан, 1984с. киниэхэ ССРС Спорка кэмистиэтин каллиэгийэҕэ быһаарыытынан, "Сэбиэскэй Сойуус үтүөлээх тириэньэр" үрдүк аат нигэриллибитэ.

Ытыктыыр тириэньэр Д.П. Коркин өлбүтүн кэнниттэн кини дьыалатын, суолун-ийин салҕаары, Саха сиригэр кэлэн, САСРР көңүл тустууга сүрүн тириэньэринэн үлэлээбитэ. Ол кэмгэ Василий Гоголев кини такайытынан, Сэбиэскэй Сойуус үс, Европа икки төгүллээх чемпиона, "Үтүө дьулуур оонньууларын" кыайыылааҕа. Аан дойду чемпионатын үһүс миэстэлээх тустууга буола үүмүтэ.

Элбэх, улахан күрэхтэһиилэри Дьокуускайга ытарга кэпсэтиһэн, тэрийсэн барбыта. 1985с. Дьокуускайга ССРС чемпионата ытыллыбыта. Бу улахан түһүлгэҕэ кини бэлэмнээбит хамаандата үс мэтээли ылары ситиспитэ. Василий Гоголев 48кг кыһыл көмүс, Владимир Яковлев 48кг үрүҥ көмүс уонна Роман Цыпандин 52 кг үрүҥ көмүс мэтээл хаһаайынарынан буолбуттара.

1988с. Дьокуускайга РСФСР чемпионата ытыллыбыта. Бу түһүлгэҕэ Саха бөҕөстөрө Григорий Христофоров (48кг), Валерий Керемасов (57кг) чемпионнарынан, Никита Никифоров (52кг), Владимир Винокуров (68кг) иккис, Егор Алексеев (48 кг), Анатолий Петров (52кг) үһүс призердарынан буолбуттара. 1989с. Дьокуускай куоракка ытыллыбыт ССРС-АХШ табаарыстыы көрөһүүлэрэ өрөспүүбүлүкэ көңүл тустууга историятыгар кэрэ бэлэ түтэн быһыытынан хаалбыта.

Роман Михайлович быһаччы көбүлээһининэн уонна сыралаах үлэтинэн Д.П. Коркин кэриэһингэр "Саха сириг көмүс кура" диэн норуоттар икки ар-

Хаартыскалар интэринизт ситимиттэн ылылыннылар

дыларынааҕы турнир олохтонон, үс төгүл тэрээһиннээхтик ытыллына.

90-с сыллар ортолоругар кинини Москваҕа ыгыран ылан, Арасыйыа эдэрдэргэ сүүмэрдэммит хамаандатын сүрүн тириэньэринэн анаабыттара. Манна даҕаны ситиһилээхтик үлэлээбитэ. Кини сайайар хамаандата Европа, аан дойду күрэхтэһиитигэр кыһыл көмүс, итиччэ үрүҥ көмүс, бороонса мэтээллээх уонна хамаанданан кыайыыга кубоктаах үөрэн-көтөн эргиллэллэр. Кини хамаандатын чилиэннэригэр 2000 с. Сиднейгэ уонна 2004с. Афинныга ытыллыбыт олимпийскай оонньууларга Арасыйыа хамаандатын састаабыгар киирэр тустууктар үүмүттэрэ. Арасыйыа эдэрдэргэ сүүмэрдэммит хамаандатыттан Заур Багаев, Шамиль Алиев, Саид Саидов, Георгий Гогшелидзе, Вадим Лалиев, Ирек Фарниев, Мурад Гайдаров, Александр Контоев, Хадаоушурат Гацалов, Таймураз Тигиев, Залихан Гусейнов курдук биллилээх бөҕөстөр үүнэн-сайдан тахсыбыттара. Кини сахатын сириттэн сибээһи быспатаҕа. Бэйэтин хамаандатын састаабыгар киллэрэн, Егор Охлопков, Семен Ноговицын, Матвей Матвеев, Леонид Спиридонов, Николай Чухров, Антон Иванов

талааннарын арыыйыга жүүскөмө буолбута.

2010с. олунньу 11 күнүгэр Москваҕа эмискэ ыалдьан, олохтон соһумардык туораабыта...

Роман Дмитриев көмүс угуоҕа Дьокуускайга Маҕан кылабыһатыгар харалла сытар. Кини сырдык аата үйэтитилинэ. Дьокуускайга олимпийскай эрэллэри бэлэмниир аналлаах училищега уонна төрөөбүт сиригэр Эдьигээн улууһун Бэстээх орто оскуолатыгар Р.М. Дмитриев аата ингэриллибитэ. Удачнайдааҕы ГОК 12-с нүөмэрдээх фабрикатыгар хостоммут 77,04 карат ыйааһыннаах алмааска кини аата бэриллибитэ. "Якутия" Авиа хампаанньа саҕа оҕоһуллубут самолетугар кини аатын үйэтиппиттэра.

Дьокуускайга спортивной бэлэмнэни "Өрөгөй" спорт комплексын иннигэр үс олимпиецтыт – Р.М. Дмитриев, П.П. Пикигин, А.Н. Иванов холбоһуктаах пааматынньыктара туруоруллубута. Н.Н. Тарскай аатынан "Туймаада" стадионун иннигэр Роман Дмитриев пааматынньыга туруоруллубута. Кини аатыгар сылын аайы көңүл тустууга ыччаттар ортолоругар норуоттар икки ардыларынааҕы турнир ытыллар. Р.М. Дмитриев туһунан кинилэр уһулунулар, кинигэлэр сурулунулар.

Сахабыт сириҥ бары бииргэ тутабьт!

Сайды суола. Өрөспүүбүлүкэбит куораттарыгар эрэ буолбакка, тыа сирдэригэр аныгылыы кыраһыабай көрүҥнээх сынньанар сирдэр элбииллэр.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Сахабыт сирэ сылтан сыл тупсар, кинэркэйэр. Тупсарай айгыч тэрийиҥ дойдуга Вэрэсидьиэнэ Владимир Путин бисе сыллаахыта көбүлээн юлларбит «Формирование комфортной городской среды» национальнай быраһыагынан ытыгылар. Маныаха туту, ханна тутары, саҥардыры дьон бэйэтэ талаар. Бу хамсааһын киинэлэр олохторун үтүө өрүккэ улартан дьалтыур.

Кийи олохтор айгытаттан хас тарыханнаата, ис туруга, бүтүн олохторун тутулууга тутулууга. Саха сирин яна олус киинэ. Хас бикирдик муннуга катыһамаат. Бэйэ-бэйэттэргэр маарынаспат олус уратылаах, ойуурдаах, хайа-лаах эрийэккэс дойдулаахпыт. Ойуу мэлтэ дьаһаны, тутан барбаккын. Олохтоох нэһилиэккэ бааһын учуоттуур булгуччулаах. Сүрүн улартыгылар киинэрэллэригэр сакаасчытынан, сүлэһүүхүн, олохтоохтор бэйэлэрэ буолаллар. Онон манна хас бикирдиябит кыттыан сөл.

«Биһиги куораттарбытын уонна бөһүөлөктөрүбүтүн улартыан, аныгылыы айгыч тэрийиэн олохтоохтаахпыт. Маныаха төрүт кыһыллэстэ хаалара, харыстатара наадалаах. Куорат айгыч уонна инфраструктуратын саҥардыыга биһиэхэ көмүү үтүө холбурдар бааллар. Үтүө кыра куораттар, улахан эрэг-йэкигэр киингэрэ улартыдылар, биһиги тупсарай айгыч тэрийиэн үөрэнибит», — дьаһан дойдуга Вэрэсидьиэнэ Владимир

Путин былаас уорганнарыгар, ол киингэр, Саха сириттэр сорук туруорар.

Биһиэхэ — миллиард!

Саха сирэ судаарыстыбаттан 2024 сыл устата благоустройствоса аһаҥ үтүмэн суумайы ылыаба. Куорат тупсарай айгыч тэрийиэн федеральнай бырайыагынан, өрөспүүбүлүкэ 1 млрд 200 млл. солк. тытырыллыаба. Балнаттан эттэххэ, кииники бисе сылга бу федеральнай бырайыагынан үп-харчы тытырыллыытык хэмэйэ биллэрдик үрдэстэ. Ол курдук, 2019 с. судаарыстыбаттан өйбүт уопсай суу-матта 462 млл. солк. харыга этэ, оттон 2023 с. көмүү 912 млл. солк. куораттыт.

СӨ Ил Дархана Айсен Николаев куораттарга уонна тыа сирдэригэр уопастыбаннай сынньанар миэстэлэри таркыйи суолтатын туһунан элдьиэн этэр. «Бу хамсааһын олохтоохтор баһаларын учуоттаан, биһир кэлим былаантан саа-лаан, эбийиэктэр хаачыстыба-ларын, барабаркаһыгар тийиэ тупсарай айгыч тутулуутун тарды буолуохтаах дин сакыыбын», — дьаһан Айсен Сергеевич бэлэ-тиир.

Туора холобур — көрдөрүүбүт

Кииники бисе сылга эрэг-йэкигэр 67 уопастыбан-най миэстэ уонна 144 тирэҥ

тупсарыллыбыт. 2023 сылга өрөспүүбүлүкэ 86 уопастыбаннай миэстэ уонна тирэҥ оҥоһуллубут, тупсарыллыбыт. 33 муниципаль-най таркыйиҥ сэтэ, тупсарай оҥоһуулаах сынньанар сирдэр, паркарлар, сквердэр, оҕо оон-нүүр уонна спортивнай бы-лаһааккалар, кытыллар баар буолулар.

Бу тутуулары түргэтэтэргэ уонна географиятын көстө-төргө «Формирование комфорт-ной городской среды» уонна «1000 дворов на Дальнем Востоке» дьаһан киини федеральнай бырайыагы тэҥнэ үлөхтөн си-тхилилиһэ.

«Формирование комфортной городской среды» федераль-най бырайыагынан тутулуубут бэлэ эбийиэктэр истэригэр:

• «Колымское подворье» комплекс — Орто Халыма куорат киин бөлүөсөтэ. Манна тэрэбиннэргэ аналлаах сыана, харооччуларга хас эмэ өрүттээх трибуна, аллея, лэппылар, оҕо ооннүүр зоналар уонна спор-дунан дьарыктарга аныгы бы-лаһаакка бааллар. Куорат олох-тоохторо уонна ыалдьыттар сыһыалаһнарын атааралла-рыгар комплекс дьон тардылар киинигэр буолла.

• Ньурба куоратыгар Сергей Васильев аатынан паркар: дьа-арбайарга аналлаах ылыктар, спортивнай ооннүүр зоналар, кэсирдирдир былаһаакка туту-лунна. Манна кафе, болоспи-эт, сэмөкөт уо.д.а. спортивнай инвентары прокаттыыр пуун-нар үлэлиллэр. Сөргүтүлүбүт паркар сынньанарга эрэ буол-бакка, куорат сүрүк хылаабынай

бырайыагыгар таркыйи сиригэр буолла.

• Мэҥэ Хаҥалас улуусун Майа сэлэннэһэттэргэ «Майа сайына» бөлүөсөт — өрүс уңуор улуустарга бастаах улахан уопастыбаннай айгыч. Манна мавсабай тэрэбиннэ-ргэ аһаҥ амфитеатр, паркар зона, кыра уонна оҕуру оҕо-лорго ооннүүр спортивнай бы-лаһааккалар бааллар. Бөлүөсөт устатын тухары сатыы хаанарга аналлаах маршруттар уонна ба-лиэспэт суоллара уурулуубут-тар. Киин эбийиэтинэн төгүрүк сыл үлэлиир лавкыон буолар. Манна кафе, прокат пууннара уо.д.а. инфраструктура атын эбийиэктэргэ табыстаахтык олохсуйбуттар.

• Миининэй куоратыгар «Заречный» микрооройуонга — Иирэлээх өрүс кытылыгар пляктаах, спортивнай уонна оҕо былаһааккалар, паркарлар-дар сынньалак сирэ тутулуна.

• Дьоккуускайга Таалай күөл хостыла. Манна күөл кытылы тупсарыллыбыт, муоста саҥар-дыллыбыт, амфитеатр оҥоһу-лубут, ыскамайкалар, ууруна-лар туруоруллубуттар. Кытыл устатын тухары экиргийиэн харыстыыр анал сырдаткыны тардыбыттар. Саҥардыллыы кииниттэн Таалай күөл кытыла куорат олохтоохторо сөбүлээн сылдыр сквердэринэ буолла.

Тупсаран оҕорууку талабыт

2024 сылга куораттар уонна сэлэнигэр тупсары сал-а-

нар: кытыллар, паркарлар, сквердэр, оҕо ооннүүр уонна спортивнай былаһааккалар баар буолуохтара. 29 куорак-ка уонна бөһүөлөккэ олбуор-дар тутулуохтара: Алдан, Томмот, Ленскэй, Миинэй, Нер-юнги, Удачнэй, Ньурба, Хаҥа-лас, Өлүөхүмэ уонна Дьоккуу-скай. Бөһүөлөктэр: Сантаар, Айхал, Алларээ Куравнах, Чуль-ман, Мохсоһоллоох, Чернышев-скэй, Беркайит, Хаандыга, Уус Майа итинэнэ Уһаа Бүтү Дүл-лүкү, Хоро, Удүгүтэй, Нам Лен-скэй, Кэбээйи, Мукучу, Бороҕон уонна Чурапчы нэһилиэктэрэ. Бу нэһилиэктэргэ ханна бы-райыактар олоххо кикрэллэрин өрөспүүбүлүкэ олохтоохторо, эйиги, бэйэбит талаһыт. Ондай куластааһын б.д. кулун тутар 15-тэн муус устар 29 күнүгэр дьэри <https://14.gotodreda.ru/> страникага ытыллыаба. Балнаттан эттэххэ, Саха сирэ Уһук Илия федеральнай уоку-рук эрэг-йэкигэр орто тутар онлайн куластааһынга дьону тумаринэн бастыһар охсаа-нарыгар сылдыр. Ол курдук, 2021 сыллаахха куластааһын ахсаана 59 тыһ. киһиэхэ тэҥэ-питэ. Оттон 2022 сылга — 76 тыһыккара. Аһыт сылга 75 тыһ. өрөспүүбүлүкэ олохтоох тупсарай айгыч киин куластаа-быта. Чуолаан, маҥык маҥык кытты киин бырайыактар-га судаарыстыбаттан көрүлэр үп-харчы үрдүүт. Таланан элбэх киин куластааһынна кыттар да, сөччөһөн элбэх бырайыак олоххо кикрэр. Онон куласт-вак! Сахабыт сирин кииниктин бары биһигэ оҕоруохта!

Внимание!

В Заречных районах Якутии проведут капремонт магистральных линий электропередачи

С 1 марта энергетики Центральных электрических сетей ПАО «Якутскэнерго» приступили к капитальному ремонту основных магистральных линий электропередачи, питающих Амгинский, Таттинский, Томпонский, Чурапчинский, Усть-Майский районы.

На территории Чурапчинского района будут проводиться ремонтные работы на участке кабельно-воздушной линии 110 кВ «Майя-Чурапча». Параллельно капитальный ремонт начнется на территории Томпонского и Таттинского улусов на участках высоковольтной линии 110 кВ «Чурапча-Хандыга».

На границах Амгинского и Усть-Майского районов стар-туют ремонт ВЛ 110 кВ Л-119 «Сулгачи-Элдьиэнэ». В ходе работ энергетики выполнят масштабные работы: бурение, установку свай, замену металлических и железобетонных опор, а также ви-

участков линии с применением автовышки.

На время проведения ремонтных работ с 1 по 29 марта в период с 08:00 до 21:00 часов (кроме выходных и праздничных дней) согласно графикам будут производиться веерные ограничения электроснабжения потребителей в дневное время в населенных пунктах Амгинского, Чурапчинского и Таттинского районов.

Электроснабжения потре-бителей Томпонского и Усть-Майского улусов будет осу-ществляться от резервных источников питания. На время оперативных переключений в данных районах будут вводиться кратковременные ограничения.

«Мы регулярно проводим масштабные работы по ремонту сетей для повышения надеж-ности и безопасности электроснаб-ления потребителей. Линия 110 кВ «Майя — Чурапча» является важным магистральным и жиз-

необеспечивающим звеном для жителей Заречья республики», — отметил главный инженер Центральных электрических сетей ПАО «Якутскэнерго» Михаил Варейкис.

Напомним, что за графиком ремонтных работ с последую-щим ограничением электро-снабжения можно следить на официальном сайте и теле-грам-канале ПАО «Якутскенер-го» <https://t.me/Yakutskenergo>.

Пресс-служба Центральных электрических сетей ПАО «Якутскэнерго».

Подписывайтесь на нас в со-циальных сетях.

• мы в Telegram:

— «Якутскэнерго новости» https://t.me/Yakutskenergo_news

— «Графики ремонтных ра-бот энергетиков»: <https://t.me/Yakutskenergo>

• мы в ВК: <https://vk.com/yakutskenergo>

• мы в Дзен: <https://dzen.ru/yakutskenergo>

• в таке на сайте: <https://www.yakutskenergo.ru/>

Справка

Центральные электрические сети — филиал ПАО «Якутск-энерго» Группы «РусГидро», зани-мающийся транспортировкой электрической энергии по на-селенным пунктам Центральной Якутии. В состав ЦЭС входит 11 районов электрических сетей, 31 сетевой участок, 33 монтажных пункта, 9 дизельных электро-станций, 3 355 трансформатор-ных подстанций. Территория об-служивания составляет 409 тыс. кв. км.

ПАО «Якутскэнерго» — дочер-нее общество Группы «РусГидро» и основной гарантирующий пос-тащик электрической энергии в Республике Саха (Якутия). В состав «Якутскэнерго» входят Каскад Вилюйских ГЭС им Е.Н. Батенчука, Якутская ГРЭС, Якут-ская ТЭЦ. Два предприятия элек-трических сетей обеспечивают транспортировку электроэнер-гии до потребителей. ПАО «Якутскэнерго» владеет пакетами акций АО «Сахаэнерго», АО «Теплоэнергосервис», АО «Якутская

энергоремонтная компания», АО «Энерготрансснаб». Уста-новленная электрическая мощ-ность объектов «Якутскэнерго» — 1140,465 МВт, тепловая — 1723,651 Гкал/ч. Протяженность высоко-вольтных линий по цепям — 24 641,6 км.

РусГидро — крупнейшая по установленной мощности рос-сийская энергетическая компа-ния, объединяющая более 600 объектов генерации. РусГидро — первая в стране и третья в мире компания в отрасли гидро-энергетики, лидер по производ-ству энергии на базе возобнов-ляемых источников в России. Установленная мощность элек-тростанций, входящих в состав РусГидро, составляет 38,5 ГВт, в том числе на Дальнем Востоке — свыше 12 ГВт, тепловая мощ-ность — более 18 000 Гкал/час. Также РусГидро обеспечивает передачу электроэнергии (ак-тивные группы в регионе вклю-чают более 104 тысяч километров электрических сетей) и ее сбыт конечному потребителю.

